

Research Paper

Geographical analysis of rural quality of life with emphasis on physical indicators (Case study: the villages of Anzali county)

Ashraf Hosseinzadeh¹, Mohammad Baset Ghoreyshi², Nasraleh Moulai Hashjin³, Timour Amar⁴

¹. PhD Student in Geography and Rural Planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

². Assistant Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

³. Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

⁴. Associate Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Received: 2020/05/23

Accepted: 2020/09/25

PP: 302-315

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Physical indicators, Quality of Life, Physical Quality, Rural Settlements, Anzali County

Abstract

The quality of life has different aspects and represents the level of benefiting from means of individual and social well-being and also people's capabilities in the scientific and social fields. Nowadays, the quality of life is discussed as a key element in policy making and reviewing the policies made for the public. The aim of this study is to analyze the quality of life in the villages of Anzali with an emphasis on physical indicators. The research method is descriptive-analytical and the data has been collected by reviewing documents and field study. To analyze the issue, the census data of 2016 as well as field studies in the form of statistical data have been used. All the villages have been surveyed since there were only 25 of them. Eight indicators have been used to study the physical quality of life in the villages. The relationship between rural quality of life and research variables was calculated using SPSS software and Pearson correlation test. The relationship between physical quality score of the villages with distance from the city center, -0.63, with distance from Anzali free trade-economic zone, -0.62, and with the number of population is 0.74. In all three cases the relationship between variables and physical quality of villages is quite obvious. There is a strong inverse relationship between two of the variables, distance from the city center and free trade-economic zone and there is a strong direct relationship between population size and physical quality of villages. Thus, it can be concluded that in the physical quality of villages in Bandar Anzali county, three variables affect the case. The distance of villages from the city center (Bandar Anzali), distance from Anzali free trade-economic zone and the size of villages (population).

Citation: Hosseinzadeh, A., Qureshi, M., Moulai Hashjin, N., Amar, T. (2022). Geographical analysis of rural quality of life with emphasis on physical indicators (Case study: the villages of Anzali county), Journal of geography and planning, Vol 12, No 46, PP: 302-315

*Corresponding author: Mohammad Baset Ghoreyshi

Address: Assistant Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Tell:

Email: mbasetgh@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The concept of quality of life that has been a point of study by researchers and thinkers in some scientific fields in recent decades, has different aspects and represents the level of benefiting from means of individual and social well-being and also people's capabilities in the scientific and social fields. Nowadays, the quality of life is discussed as a key element in policy making and reviewing the policies made for the public. The purpose of this study is a geographical analysis of the quality of life in the villages of Bandar Anzali with an emphasis on physical indicators. This county is located on the Caspian Sea coast and the existence of the most important port and the only free trade-industrial zone in the north of the country and also the very important Anzali wetland, has created a special place for this county in Gilan province and the north of the country. Bandar Anzali county has one city (Bandar Anzali) and 25 villages.

Research Methods

The research method is descriptive-analytical and the data has been collected by reviewing documents and field study. To analyze the issue, the census data of 2016 as well as field studies in the form of statistical data have been used. All the villages have been surveyed due to the small number of them. The physical quality of villages was assessed using eight indicators (average housing area, sustainable housing ratio, housing to household ratio, per capita housing, quality of rural roads, rural environmental health, number of horizontal services in the village and general village landscape). The relationship between rural quality of life and variables was calculated using SPSS software and Pearson correlation test.

Findings

The physical quality of the villages of Bandar Anzali county has been analyzed according to the three variables of distance of villages from the city center, distance of villages from Anzali free trade-industrial zone and the population of the villages.

The distance between the villages of the county and the central part of Bandar Anzali (city center) is at least six kilometers and at most 36 kilometers; the relationship between the physical quality of the villages of Anzali county with the distance from the city center

(Bandar Anzali) is -0.63 , which shows a strong inverse relationship between the two variables. It should be noted that, relatively, the villages close to the city center have a larger population than other villages, which has also affected the severity of the relationship.

The distance between the villages of the county and the Anzali Free Trade-Industrial Zone varies from at least one kilometer to a maximum of 61 kilometers. The relationship between the physical quality of the villages of Anzali and the distance from the Anzali Free Trade-Industrial Zone is -0.62 , which indicates a strong inverse relationship between the two variables, which indicates the high physical quality of villages close to the free zone. It is noteworthy that the relationship between the two variables, although statistically acceptable, cannot represent all the facts because a number of villages that have good physical quality used to have the same situation even before the free trade-industrial zone even existed due to their short distance from the city of Anzali and in some cases due to their population.

Compared to the three variables, the relationship between population size and physical quality of the villages is more intense. The population of 25 villages of Anzali county is between 46 and 2362 people. The relationship between the physical quality of the villages and the number of population is 0.74 , which indicates a strong direct relationship between the two variables, meaning that in densely populated villages, physically, they have a better quality compared to sparsely populated villages. One of the influential factors in the relationship between population size and physical quality of densely populated villages is the large number of horizontal services.

Conclusion

Natural factors such as topography, water resources and climate, as well as human factors such as culture and religion, type of economic activity, security, etc. are influential in the formation of the body of villages. In Anzali county, all the villages have a plain location and its inhabitants have complete homogeneity in terms of language and religion (Muslim, Shi'ite and Gilak). Due to natural and human homogeneity, the factors affecting the body of villages are less diverse. Population plays a major role in this regard.

In this study, first the physical quality of the villages was examined, which in relative comparison, ten villages were at level one, eight villages were at level two and five villages were at level three. Then, the relationship between physical quality score of villages and three variables of distance from the city center (Bandar Anzali city), distance from Anzali industrial free trade zone and the number of village population was calculated. The effect of all three variables on physical quality of villages is obvious. The population index with 0.74 is more than the other two variables.

To improve the quality of life in the villages of the county, it is necessary to improve the quality of housing, the quality of roads and environmental health; The main problem related to housing in rural areas of Anzali county is the low ratio of durable housing (concrete and metal frame). Another major problem related to housing in rural areas of Anzali county is low per capita housing in some villages by less than ten square meters and also low housing to household ratio in most villages. In order to solve this problem, the most important step to improve the quality of housing with a suitable area is to motivate the renovation and improvement of housing

among the villagers and, more importantly, the financial empowerment of the villagers.

Improving the quality of rural roads depends on the full implementation of rural pilot projects, which practically will not have a suitable width of rural roads unless the owners of the roads are trying to completely renovate residential and commercial buildings. In this regard, it is suggested that the Housing Foundation of the Islamic Revolution, review the possibility of relative optimization of passages in Provide villages according to the standards related to the width of the passages according to the population, growth potential, communication position, function, etc. of the villages.

In appearance, it seems that in terms of environmental health, most of the villages of Anzali county are of acceptable quality, but most of the villages are polluted due to the scattering of various types of waste - which are hidden from view due to existing vegetation - to solve this problem, Educating the villagers not to release garbage in the rural environment and collecting garbage according to a regular schedule and according to the season is a good way to improve the health of the rural environment.

شاپا چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپا الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

مقاله پژوهشی

تحلیل جغرافیایی کیفیت زندگی روستایی با تاکید بر شاخص های کالبدی
مطالعه موردی: روستاهای شهرستان انزلیاشرف حسین زاده^۱، محمد باسط قریشی^۲، نصراله مولایی هاشجین^۳، تیمور آمار^۴

- ۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
- ۲- استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
- ۳- استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
- ۴- دانشیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

چکیده

کیفیت زندگی دارای ابعاد مختلفی بوده و نشان دهنده میزان برخورداری و بهره مندی از ابزار مادی رفاه فردی و اجتماعی و همچنین توانمندی های افراد در زمینه های علمی و اجتماعی است. کیفیت زندگی، امروزه به عنوان عنصری کلیدی در سیاست گذاری و بررسی سیاست های حوزه عمومی مورد بحث قرار می گیرد. هدف این پژوهش، تحلیل جغرافیایی کیفیت زندگی روستاهای شهرستان انزلی با تاکید بر شاخص های کالبدی است. روش پژوهش، توصیفی تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات، اسنادی و میدانی است. برای تحلیل موضوع، از داده های سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ و همچنین مطالعات میدانی استفاده شده است. با توجه به تعداد کم روستاها، تمامی ۲۵ روستای شهرستان بررسی شده اند. سنجش کیفیت کالبدی روستاها با بهره گیری از هشت شاخص و مدل Topsis انجام شده است. رابطه کیفیت زندگی روستاها با متغیرها با نرم افزار SPSS و آزمون همبستگی پیرسون محاسبه محاسبه شده است که در هر سه مورد، رابطه بین متغیرها و کیفیت کالبدی روستاها، کاملاً بارز است. رابطه کیفیت کالبدی روستاها با دو متغیر فاصله از مرکز شهرستان و منطقه آزاد تجاری - اقتصادی، معکوس قوی (به ترتیب ۰/۶۳- و ۰/۶۲-) و رابطه تعداد جمعیت و کیفیت کالبدی روستاها، مستقیم قوی (۰/۷۴) است و بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که در کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان بندر انزلی، سه متغیر فاصله روستاها از مرکز شهرستان (بندر انزلی)، فاصله از منطقه آزاد تجاری - اقتصادی انزلی و اندازه روستاها (تعداد جمعیت) تاثیر گذار هستند.

تاریخ دریافت: ۳ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۴ مهر ۱۳۹۹

شماره صفحات: ۳۰۲-۳۱۵

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه های کلیدی:

شاخص های کالبدی، کیفیت زندگی، کیفیت کالبدی، سکونتگاه های روستایی، شهرستان انزلی.

استناد: حسین زاده، اشرف؛ قریشی، محمد باسط؛ مولایی هاشجین؛ نصرالله؛ آمار، تیمور (۱۴۰۱). تحلیل جغرافیایی کیفیت زندگی روستایی با تاکید بر شاخص های کالبدی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان انزلی)، مجله برنامه ریزی منطقه ای، سال ۱۲، شماره ۴۶: ۳۰۲-۳۱۵

* نویسنده مسئول: محمد باسط قریشی

نشانی: استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تلفن:

پست الکترونیکی: mbasetgh@gmail.com

مقدمه

نشان می‌دهد در شهرستان بندر انزلی، سطح کیفیت زندگی بخصوص از نظر شاخص‌های کالبدی نارسایی‌هایی دارد ضمن اینکه تفاوت در سطح کیفیت زندگی روستاهای شهرستان نیز مشهود است. با توجه به موارد فوق، در این پژوهش، نقش شاخص‌های کالبدی در کیفیت زندگی روستاهای شهرستان بررسی شده و بر این اساس، ارتباط کیفیت کالبدی روستاها با سه متغیر فاصله از مرکز شهرستان، فاصله از منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی و تعداد جمعیت روستاها مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش در صدد یافتن پاسخ مناسب برای این پرسش است که میزان رابطه و همبستگی کیفیت زندگی روستاهای شهرستان بندر انزلی با سه متغیر فاصله روستاها از مرکز شهرستان (شهر بندر انزلی)، فاصله از منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی و اندازه روستاها در چه سطحی است و بر این اساس، سه فرضیه طرح شده است:

بین کیفیت زندگی روستاها و فاصله آنها از مرکز شهرستان رابطه وجود دارد.

بین کیفیت زندگی روستاها و فاصله آنها از منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی رابطه وجود دارد.

بین کیفیت زندگی روستاها و تعداد جمعیت آنها رابطه وجود دارد.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

امروزه کیفیت زندگی به معنی زندگی مطلوب، بر ارزش‌های انسانی و اجتماعی استوار می‌شود و شاخص‌های ارتقای درآمد اقتصادی را نیز در نظر دارد (Schumacker & Lomax, 1996: 496). گروهی از محققان کیفیت زندگی را صرفاً رضایتمندی از زندگی تعریف می‌کنند و گروهی دیگر آن را به عنوان مرحله‌ای که فرد از امکانات زندگی خود لذت می‌کند، تعریف کرده‌اند (Morais & Camanho, 2001: 399). کیفیت زندگی نشان‌دهنده ویژگی‌های کلی اجتماعی و اقتصادی و محیطی مناطق است و می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت بر برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی بکار رود (Mousavi & Bagheri Kashkoli, 2012: 97). بهبود کیفیت زندگی در مکان و یا برای اشخاص و گروه‌های ویژه همواره کانون اصلی توجه برنامه‌ریزان بوده است (Anabestani et al, 2017: 1) و در واقع به مثابه هدف اصلی توسعه جامعه بر ماهیت سیاست‌گذاری بسیاری کشورها تأثیر گذاشته است (Ghadami et al, 2010: 152). از سال ۱۹۳۰ مطالعه در مورد کیفیت زندگی بصورت جدی مورد توجه محققان قرار گرفت (Lee, 2008: 1205) و از نیمه دوم قرن بیستم کیفیت زندگی به عنوان سازه‌ای مهم، مورد توجه نظریه‌پردازان شاخه‌های مختلف علوم اجتماعی و مطالعات توسعه واقع شد.

امروزه کیفیت مکان زندگی انسان، یکی از مهمترین حوزه‌های پژوهش‌های برنامه ریزی مکانی - فضایی در کشورهای مختلف است. این اهمیت، به دلیل تاثیرگذاری روز افزون پژوهش‌های کیفیت زندگی در پایش سیاست‌های عمومی و نقش آن به عنوان ابزاری کارآمد در مدیریت و برنامه ریزی است. بنابراین شناخت، اندازه گیری و بهبود کیفیت زندگی از اهداف عمده‌ی محققان، برنامه ریزان و دولت‌ها در چند دهه اخیر بوده است (Charejoo & Ahmadi, 2020: 169). کیفیت زندگی مقوله‌ای است که بهبود آن می‌تواند زمینه‌های توسعه مانند توسعه‌ی اجتماعی، اقتصادی و کالبدی را به همراه داشته باشد (Qadermarzi et al, 2016: 94). بهبود کیفیت زندگی یکی از مهمترین اهداف و سیاست‌های عمومی در کشورهای مختلف است (Farahani et al, 2016: 191).

کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی است که نشان‌دهنده ویژگی‌های کلی اجتماعی، اقتصادی و محیطی مناطق می‌باشد و در مناطق روستایی بیانگر شرایطی است که میزان بهره‌مندی، برخورداری، بهزیستی و رفاه فردی یا اجتماعی را نشان می‌دهد (Pasban & Mansourian, 2020: 33). کیفیت زندگی، مفهوم گسترده‌ای است و معانی گوناگونی دارد؛ برخی آن را قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر، آن را سنج‌های برای میزان جذابیت و برخی آن را رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و ... تعریف کرده‌اند (Anabestani et al, 2016: 4).

به دلیل شرایط خاص زندگی در محیط‌های روستایی، وابستگی امنیت غذایی مردم کشور به روستا و محل تولید محصولات استراتژیک از مهم‌ترین توجهات برنامه‌ریزان توسعه، بهبود کیفیت زندگی افراد ساکن روستا بوده، به طوری که هدف تمامی برنامه‌های ملی و بین‌المللی توسعه در قالب توسعه کشاورزی روستایی و بهبود معیشت خانوار، افزایش کیفیت زندگی روستاییان است (Soroush Mehr et al, 2017: 72). کیفیت زندگی جوامع شهری و روستایی کاملاً متفاوت بوده و دلایل این تفاوت‌ها می‌توان به فقر گسترده، نابرابری در توزیع امکانات، برخوردار نبودن از حداقل شرایط زندگی در روستاها اشاره نمود (Hammer & Spears, 2016: 135).

شهرستان بندر انزلی با ۲۵ روستا دارای قابلیت‌های چون موقعیت ساحلی، قرار گیری در قطب و مسیر گردشگری، فعالیت منطقه آزاد اقتصادی تجاری و نزدیکی به مرکز استان است که انتظار می‌رود در چنین شرایطی، کیفیت زندگی در روستاهای شهرستان، سطح مطلوبی داشته باشد اما بررسی‌های مقدماتی

روستاها شبکه حمل و نقل به منظور پایداری فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی نقش اساسی دارد بطوریکه بسیاری از صاحب نظران جهش اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته را ناشی از سرمایه‌گذاری در بخش حمل و نقل می‌دانند (Rozenberg et al, 2017: 2). یکی از فاکتورهای بهره‌مندی از کیفیت زندگی مطلوب، مسکن مناسب است به گونه‌ای که فرد در آن احساس آرامش کند (Hosseini & Bagherian, 2014: 70). کیفیت مسکن از نظر تأثیری که بر سلامتی، ایمنی و شرایط مناسب زیست می‌گذارد، بر رفاه مردم (کیفیت زندگی) تأثیر می‌گذارد (Maleki, 2011: 41). در بهترین شرایط، در هر واحد مسکونی یک خانوار ساکن می‌گردد و در این واحد، فضای کافی برای افراد خانواده فراهم است و این نمایانگر عملکرد سالم و مطلوب بخش مسکن است (Bustani et al, 2013: 186) و میانگین مدت اقامت، به عنوان مبنایی برای تعیین حس تعلق به محیط است که در پژوهش‌های مختلف، مبنای ۲۰ سال برای آن تعریف شده است (Zivelova & Jansky, 2008: 12). برخورداری از خدمات نیز یکی از مؤلفه‌های مهم در کیفیت زندگی می‌باشد (Ghaffari & Omidi, 2011: 70). دسترسی به خدمات عمومی نه تنها جزء امور زیرساختی بسیار مهم است، بلکه اختلال در آنها می‌تواند سهم بالایی در عدم رضایت کلی از کیفیت زندگی را به همراه داشته باشد. این خدمات شامل خدمات زیرساختی، خدمات بهداشت محیط، خدمات ارتباطات از راه دور، بهداشتی درمانی، آموزشی و... می‌باشد (Yazdani, 2015: 61).

در خصوص کیفیت زندگی به صورت عام و کیفیت زندگی روستایی در سال‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی انجام شده است که به صورت کوتاه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

باسخا (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی در استان‌های ایران، به نتیجه رسید که با تخصیص وزن‌های متفاوت به شاخص‌های کیفیت زندگی و اهمیت دادن به مولفه‌های مختلف اقتصادی، محیطی و اجتماعی، جایگاه کلی استان‌ها، به جز در موارد خاص، تغییر نمی‌یابد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهند که استان‌های تهران، آذربایجان شرقی و خوزستان استان‌های برتری بوده‌اند که بالاترین کیفیت زندگی را به خود اختصاص داده‌اند. غفاری و امید (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان کیفیت زندگی شاخص‌های توسعه اجتماعی اظهار داشتند که توجه به مباحث مرتبط با کیفیت زندگی در برنامه‌های توسعه کشور از ثبات برخوردار نبوده اما در تمامی برنامه‌ها به شاخص‌های کالبدی توجه بیشتری شده

این توجه تحت تأثیر بروز پیامدهای منفی حاصل از فرایند صنعتی شدن، سیاست‌های متمرکز بر رشد اقتصادی و سیاست‌های عملی توسعه بوده است (Ghaffari & Omidi, 2011: 1). بدون شک در طی سه دهه‌ی اخیر، کیفیت زندگی به عنوان جانشینی برای رفاه مادی، به اصلی‌ترین هدف اجتماعی کشورهای مختلف تبدیل شده است (Schmit, 2002: 405) زیرا موضوعی چند وجهی است که بهداشت، ثبات اقتصادی، رضایتمندی از زندگی و رفاه ذهنی از ابعاد آن می‌باشند (Higgins & Campanera, 2011: 290). از طرفی در جوامع رو به توسعه تفاوت‌های شهری و روستایی تا حدی است که فقرای شهری سطح زندگی بالاتری در مقایسه با همتهای خود در نقاط روستایی دارند (Sheikhi, 1394: 34). بطوری که ۵۶ درصد از ساکنین روستاها در جهان از دسترسی به خدمات بهداشتی و پزشکی محروم هستند (Kashwan, 2017: 140). ایران از نظر توجه به شاخص‌های کیفیت زندگی و تأکید بر آنها، کشوری کوشا بوده است. افزایش سطح زندگی و برقراری عدالت اجتماعی، طی دهه‌های اخیر، محوریت برنامه‌ها را در سیاست‌های توسعه تشکیل می‌دهند (Anbari, 2010: 149).

در اولین تحقیقات، با مضمون کیفیت زندگی، شاخص‌های عینی رفاه مورد تحقیق قرار داشت. بسیاری از محققان اعتقاد داشتند شاخص‌های عینی اطلاعات بسیار مهمی در مورد شرایط زندگی مردم ارائه می‌دهند، در حالیکه نظر مردم درباره ارزش‌گذاری‌های محققان متفاوت بوده (Andrews & Withey, 2012: 1). با وجود اینکه علاوه بر شاخص‌های عینی، مطالعه شاخص‌های ذهنی نیز مهم تلقی می‌شوند، اما بررسی شاخص‌های ذهنی بیشتر در جوامعی کاربرد دارد که استانداردهای زندگی و حداقل شرایط برای ساکنان فراهم باشد (Murgas & Klobucnik, 2016: 225). مرکز مطالعات کیفیت زندگی در امریکا، به جنبه‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی، هم سطح و هم عمق می‌نگرند، یعنی ضمن توجه به وضعیت فرد از نظر اقتصادی، اجتماعی و سلامت، به ادراک فردی و رضایتمندی از زندگی توجه خاصی می‌نمایند (Ali Akbari & Amini, 2011: 130). در بعضی از رویکردها دیده شده که نگاه به کیفیت زندگی به وسیله برخی از فاکتورها تعریف شده این فاکتورها شامل محیط کالبدی، منابع طبیعی، سلامتی، مسائل ایمنی تعریف شده‌اند (Morais & Camanho, 2001: 399). از جمله شاخص‌های کالبدی می‌توان به درصد واحدهای مسکونی تک‌واحدی، مصالح متوسط مساحت قطعات، ارتباطات، دسترسی به خدمات و تسهیلات اشاره نمود (Ahmadpour et al., 2012: 30).

این حوزه‌ها است این در حالی است که فقط در حوزه-های امنیت اجتماعی و تأسیسات و تجهیزات شهری شاخص مثبت بوده است که بیانگر رضایت شهروندان در این حوزه می‌باشد. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۸) تأثیر سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین المللی بر کیفیت زندگی روستاییان جنوب استان فارس را بررسی کردند؛ آنان دریافتند که بین سرمایه‌های ارسالی مهاجران و کیفیت زندگی ساکنان منطقه رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد و شاخص فرصت های شغلی و درآمدی با ضریب تأثیر ۰/۵۷۳. بیشترین میزان اثر را بر ارتقای شاخص های کیفیت زندگی دارد. ناصری و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان تحلیلی بر کارکرد بازارهای هفتگی در کیفیت زندگی نواحی روستایی شهرستان گنبد کاووس، به نتیجه رسیدند که ایجاد و استقرار بازارهای هفتگی در برخی از روستاها با بهبود شاخص های اقتصادی و اجتماعی از قبیل ایجاد فرصت های شغلی جدید، افزایش درآمد، تنوع شغلی، کاهش هزینه ها و افزایش انگیزه ماندگاری روستاییان و . . . رابطه معنی دار دارد و استقرار بازار هفتگی با بهبود ارتقای برخی از مؤلفه های کالبدی رابطه معنی دار دارد. بر این اساس، بهبود اوضاع کالبدی روستا تا حد قابل قبول متأثر از ایجاد بازار در نواحی روستایی مورد مطالعه است. پاسبان و اصغری لقمجانی (۱۳۹۹)، با واکاوی محدودیت های دستیابی به کیفیت زندگی در روستاهای مرزی ناحیه سیستان، محدودیت های دستیابی به کیفیت مطلوب زندگی را بررسی کرده و بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه با اندازه های مکرر دریافتند که در خانوارهای مورد مطالعه اختلاف معناداری بین سطح محدودیت های مطرح در ابعاد مختلف کیفیت زندگی وجود دارد و شدت محدودیت های اقتصادی و زیست محیطی دستیابی به کیفیت مطلوب زندگی به ترتیب با ضریب ۰/۳۷۲ و ۰/۱۵۳ نسبت به شدت محدودیت های کالبدی- فیزیکی و اجتماعی بیشتر می‌باشند. حیدری و نصرتی (۱۳۹۹) در مقاله ای با تحلیل فضایی ساختار کالبدی مسکن روستایی در شهرستان زنجان، دریافتند که کیفیت ساختار کالبدی و مسکن روستایی در شهرستان زنجان در حال حرکت به سمت مطلوبیت است. چرا که جامعه آماری از وضعیت کیفیت مسکن و ساختار کالبدی- فضایی روستا، رضایت متوسط به بالا دارند.

است. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۴)، با تحلیل فضایی مؤثر بر کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی (شهرستان جهرم) دریافتند که عوامل کالبدی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی بیشترین تأثیر را در کیفیت زندگی روستاییان شهرستان جهرم دارد. جلالی و همکاران (۱۳۹۵)، با واکاوی و تبیین اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی در شهر بابک استان کرمان، به نتیجه رسیدند که منطقه مورد مطالعه از سطح کیفیت زندگی مناسبی برخوردار می‌باشد و بیشترین اثرگذاری حاصل فعالیت های گردشگری و بالا بردن توان اقتصادی و توسعه کالبدی منطقه می‌باشد. قادر مرزی و همکاران (۱۳۹۵) با بررسی توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی شهرستان روانسر، دریافتند که سطح کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و بین دهستان های مورد مطالعه از نظر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی تفاوت معناداری در سطح ۹۵ درصد اطمینان وجود دارد. همچنین نتایج بررسی همبستگی بین کیفیت زندگی روستاییان شهرستان روانسر با متغیرهای مستقل پژوهش نشان داد، سه متغیر نوع شغل، سطح درآمد و تعداد افراد خانوار (بعد خانوار)، دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش بوده اند. در این میان همبستگی بین کیفیت زندگی و دو متغیر نوع شغل و سطح درآمد مثبت بوده و همبستگی کیفیت زندگی با متغیر تعداد افراد خانوار (بعد خانوار) منفی بوده است. سروش مهر و همکاران (۱۳۹۶) با ارزیابی کیفیت زندگی روستایی در ایران بر اساس منطق فازی به نتیجه رسیدند که بیشترین وزن در بین شاخص های کیفیت زندگی روستایی به ترتیب مربوط به شاخص های ارتباطات و حمل و نقل، بازرگانی و سلامت و بهداشت می‌باشد. دانایی و همکاران (۱۳۹۷)، با سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی (دهستان بهمئی گرمسیری جنوبی در شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد) دریافتند که براساس دیدگاه سرپرستان خانوار، جامعه نمونه از نظر کیفیت آموزش، کیفیت سلامت و امنیت و کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی در بعد اجتماعی و فرهنگی شرایط قابل قبولی دارند. نامی و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه ای با عنوان نقش مناطق ویژه اقتصادی در افزایش کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر سلفچگان) دریافتند که خروجی های منفی در حوزه های مسکن، درآمد و اشتغال، حمل و نقل، ابعاد اجتماعی و فرهنگی بیانگر پایین بودن کیفیت زندگی در

کشور، تنها منطقه آزاد تجاری-صنعتی^۶ و همچنین تالاب بسیار مهم انزلی، جایگاه ویژه‌ای برای این شهرستان در استان گیلان و شمال کشور ایجاد کرده است. شهرستان انزلی دارای یک شهر (بندر انزلی) و ۲۵ روستا است. روستاهای شهرستان که موضوع اصلی پژوهش هستند دارای ۷۱۳۱ خانوار و ۲۰۴۵۶ نفر جمعیت (۱۴/۸ درصد از خانوار و ۱۴/۷ درصد از جمعیت شهرستان) است که با توجه به تعداد کم روستا، تمامی آنها بررسی شده‌اند.

یافته های تحقیق

مدل فرایند تاپسیس

روش تاپسیس را در سال ۱۹۹۲، چن و هوانگ با ارجاع به کتاب یون و هوانگ، در سال ۱۹۸۱ مطرح کردند. الگوریتم فن تصمیم گیری چندشاخصه جبرانی بسیار قوی برای اولویت بندی گزینه‌ها از طریق شبیه نمودن به حل ایده آل است که به نوع فن وزن دهی حساسیت بسیار کمی دارد و پاسخ های حاصل از آن تغییر عمیقی نمی‌کند (Pourtaheri, 2010: 117). در واقع هر عامل انتخابی باید کمترین فاصله را با عامل ایده آل (مهمترین) و بیشترین فاصله را با عامل ایده آل منفی (کم اهمیت ترین) داشته باشد، در این روش میزان فاصله یک عامل با عامل ایده آل و ایده آل منفی سنجیده می شود و این خود معیار درجه بندی و اولویت بندی عوامل است (Kanaani & Babazadeh, 2011: 26). فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص، به طور یکنواخت افزایشی یا کاهش می‌یابد (Sepehr et al, 2012: 41) با توجه به هدف اصلی پژوهش که رتبه بندی روستاهای شهرستان بندرانزلی از نظر تحولات کالبدی است و در نهایت مقایسه نسبی روستاها با یکدیگر، این روش با دارا بودن منطق ریاضی می‌تواند با استفاده از داده‌های موجود، هدف مورد نظر پژوهش را تحقق بخشد.

ضریب همبستگی پیرسون

این روش آماری از روش‌های پرکاربرد جهت تعیین میزان رابطه بین دو متغیر بوده و برای بررسی رابطه بین دو متغیر فاصله‌ای یا نسبی استفاده می‌شود و مقدار آن همواره بین ۱+ و ۱- است. چنانچه مقدار بدست آمده مثبت باشد به معنای این است که تغییرات در هر دو متغیر بطور هم جهت اتفاق می‌افتد و با افزایش در میزان یک متغیر، مقدار متغیر دیگر نیز افزایش می‌یابد و برعکس. اما چنانچه مقدار بدست آمده منفی باشد بیانگر این نکته است که دو متغیر در جهت عکس یکدیگر

صباح^۱ و همکاران (۲۰۰۳)، با بررسی کیفیت زندگی جمعیت شهری و روستایی در لبنان با تاکید بر بهداشت و سلامت دریافتند که بیماران مقیم روستاها با نشاط تر از بیماران ساکن شهر هستند. افراد مسن بیش از جوانان از حوزه‌های زندگی رضایت دارند و کیفیت زندگی زنان، از مردان پایین تر است. چو^۲ و همکاران (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای با عنوان موضوع بهره‌گیری از زمان و کیفیت زندگی در بین فقرا روستایی کره، به نتیجه رسیدند افزایش اوقات فراغت عموماً منجر به بالا رفتن کیفیت زندگی می‌گردد گرچه این موضوع همیشه صدق نمی‌کند. ایو^۳ و همکاران (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای با عنوان کیفیت زندگی در مناطق روستایی کرواسی برای ماندن یا ترک آن، نشان دادند که فقدان فرصت های شغلی، محدودیت انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، همچنین خدمات اجتماعی و بهداشتی و درمانی ضعیف در روستاها باعث کاهش رضایت زندگی شده است. فیلی و الماس^۴ (۲۰۱۱)، موضوع بهبود کیفیت زندگی در آناتولی، مطالعه موردی سامان محله سایل قونیه را مطالعه کردند نتایج تحقیق نشان داده، فضاهای باز و فضای سبز شهری یکی از مهم ترین شاخص های افزایش سطح کیفیت زندگی می باشد. مارانس^۵ (۲۰۱۵)، با بررسی کیفیت زندگی شهری و مطالعات پایداری محیط زیست، مدل های مفهومی گوناگون در این زمینه ارائه کرده و در نهایت به سنجش پوشش فرهنگ پایداری در میان ساکنان نواحی شهری پرداخته است.

روش تحقیق و شناخت محدوده

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش انجام کار، توصیفی-تحلیلی است. جهت بدست آوردن اطلاعات از دو روش میدانی و اسنادی بهره گیری شده است. در شیوه‌ی اسنادی، اطلاعات عمدتاً از نتایج سرشماری استخراج شده است و در روش میدانی از ابزارهایی چون پرسشنامه و مصاحبه و مشاهده و چک لیست استفاده گردید. برای سنجش کیفیت کالبدی روستاها، از مدل تاپسیس و برای سنجش رابطه بین امتیاز کیفیت کالبدی روستاها و متغیرهای پژوهش، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه شهرستان انزلی است. این شهرستان در ساحل دریای خزر قرار گرفته و وجود مهمترین بندر شمال

1. Sabbah
2. chou
3. Ivo
4. Fili & Elmas
5. Marans

^۶ - منطقه آزاد تجاری صنعتی انزلی از سال ۱۳۸۴ فعالیت خود را آغاز کرده است در ۱۵ کیلومتری بندر انزلی و ۲۷ کیلومتری شهر رشت (مرکز استان گیلان) قرار گرفته است.

مساحت مسکن، نسبت مسکن مقاوم، نسبت مسکن به خانوار، سرانه مسکن، کیفیت معیار روستا، بهداشت محیط روستا، تعداد خدمات افقی موجود در روستا و چشم انداز عمومی روستا) ۲۵ روستای مورد مطالعه رتبه بندی و سطح بندی شدند که در مقایسه روستاها از نظر کیفیت کالبدی، ۱۳ روستا (۴۰ درصد) در سطح یک، ۸ روستا (۳۲ درصد) در سطح دو و ۷ روستا (۲۸ درصد) در سطح سه قرار دارند (جدول های شماره یک، دو، سه و نقشه شماره ۱)

حرکت می کنند یعنی با افزایش مقدار یک متغیر، مقادیر متغیر دیگر کاهش می یابد و برعکس. اگر مقدار بدست آمده برای ضریب همبستگی، صفر باشد به معنای این است که هیچگونه رابطه ای بین دو متغیر وجود ندارد و اگر مقدار دقیقاً برابر با +۱ باشد بیانگر همبستگی مثبت کامل و اگر برابر با -۱ باشد نشان دهنده همبستگی کامل منفی بین دو متغیر است (Kalantari, 2006: 108).

کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان انزلی

با توجه به هدف تحقیق که تحلیل جغرافیایی کیفیت زندگی روستاهای شهرستان انزلی با تاکید بر شاخص های کالبدی است ابتدا با بهره گیری از مدل تاپسیس و هشت شاخص (میانگین

جدول ۱- شاخص های کالبدی و متغیرهای مستقل پژوهش^۷

شاخص ها و متغیرها	شاخص ها								متغیرهای مستقل		
	میانگین مساحت مسکن	سرانه مسکن	نسبت مسکن مقاوم	نسبت مسکن به خانوار	کیفیت معیار روستا	بهداشت محیط روستا	چشم انداز عمومی روستا	تعداد خدمات افقی	تعداد جمعیت	فاصله از مرکز شهرستان	فاصله از منطقه آزاد
آب کنار	۹۷٫۹	۳۹٫۶	۱۵٫۸	۰٫۹۶	۶	۵	۷	۱۹	۱۹۲۶	۳۶	۶۱
اشپلا	۸۵٫۷	۲۹٫۹	۶٫۷	۰٫۹۸	۵	۴	۶	۳	۱۳۶	۳۲	۵۶
اشترکان	۹۰٫۵	۳۱٫۵	۲۴٫۳	۱٫۰۰	۵	۵	۶	۱	۴۶	۲۶	۵۱
بشمن	۸۹٫۶	۲۹٫۰	۳۴٫۷	۰٫۹۹	۶	۶	۷	۱۹	۲۳۲۰	۶	۳۲
ترتبه بر	۹۰٫۴	۳۶٫۳	۹٫۹	۰٫۹۵	۵	۵	۵	۷	۱۷۷	۳۳	۵۸
ترتبه گوده	۸۲٫۴	۲۵٫۷	۳۶٫۴	۰٫۹۹	۴	۵	۷	۲	۲۸۲	۱۰	۱۷
چرودپائین	۸۵٫۹	۲۸٫۵	۳۴٫۴	۰٫۹۶	۶	۷	۶	۱۱	۸۶۸	۱۷	۱
چای بیجار	۸۲٫۷	۳۲٫۸	۷٫۴	۱٫۰۰	۵	۶	۶	۱	۶۸	۲۸	۵۲
حسن رود	۸۵٫۶	۲۸٫۷	۴۱٫۷	۰٫۹۷	۷	۷	۷	۱۱	۱۴۶۶	۱۴	۵
خیران	۷۷٫۰	۳۰٫۵	۱۰٫۱	۱٫۰۰	۶	۶	۵	۷	۲۷۵	۳۰	۵۴
رودپشت	۹۳٫۳	۲۹٫۴	۳۱٫۸	۰٫۹۶	۶	۶	۷	۶	۳۴۳	۲۴	۴۹
سنگاچین	۹۳٫۹	۳۱٫۷	۲۶٫۷	۰٫۹۷	۶	۶	۷	۱۳	۲۳۰۵	۱۵	۳۹
سیاه خاله سر	۸۴٫۸	۳۲٫۴	۳۶٫۲	۰٫۹۳	۶	۵	۴	۸	۳۶۱	۲۶	۵۰
سیاه وزان	۷۹٫۰	۲۹٫۲	۳۹٫۶	۱٫۰۰	۶	۵	۵	۶	۲۴۶	۲۲	۴۶
شانگهای پرده	۸۴٫۵	۲۷٫۷	۳۸٫۳	۰٫۹۸	۶	۵	۶	۵	۳۶۶	۱۰	۱۷
شبله سر	۸۹٫۸	۲۲٫۶	۳۲٫۳	۰٫۹۳	۵	۶	۶	۳	۲۴۹	۲۵	۴۹
طالب آباد	۸۴٫۵	۱۶٫۴	۳۷٫۹	۰٫۹۷	۷	۵	۷	۱۴	۲۳۶۲	۸	۱۳
علی آباد	۸۵٫۵	۱۶٫۲	۱۹٫۸	۰٫۹۴	۶	۶	۶	۹	۷۴۹	۲۱	۴۶
کپورچال	۹۰٫۱	۲۱٫۸	۲۱٫۰	۰٫۹۵	۷	۷	۷	۲۱	۱۵۴۲	۲۲	۴۷
کچلک	۹۱٫۴	۲۷٫۵	۳۳٫۸	۰٫۹۸	۶	۶	۶	۶	۴۹۱	۱۹	۴۳
کرگان	۸۵٫۸	۱۲٫۴	۳۲٫۷	۰٫۹۴	۶	۶	۷	۱۰	۴۵۶	۲۷	۵۱
کوچک محله	۹۲٫۱	۱۴٫۴	۱۷٫۵	۰٫۸۷	۵	۵	۵	۴	۳۲۸	۱۹	۴۴
گلشن	۸۱٫۵	۱۲٫۳	۴۰٫۳	۰٫۹۹	۷	۷	۵	۱۳	۸۹۷	۱۵	۱
لیچاری حسن رود	۸۴٫۶	۱۷٫۹	۴۰٫۰	۰٫۹۳	۷	۷	۷	۱۶	۲۰۰۳	۱۲	۸
مغاف	۶۹٫۴	۵٫۷	۲۱٫۴	۱٫۰۰	۶	۴	۴	۳	۱۶۴	۳۱	۵۵

(منبع: نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۹۵ و مطالعات میدانی)

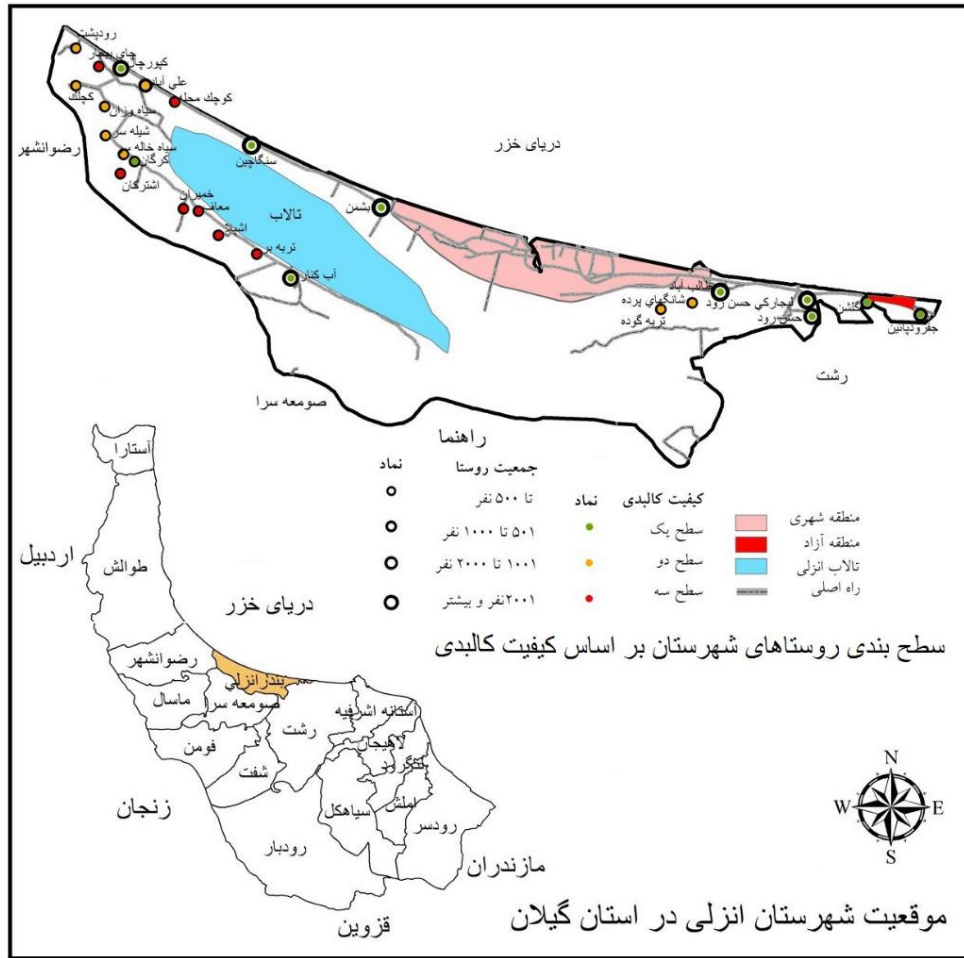
^۷ - با توجه به محدودیت صفحه، فقط بخش هایی از مراحل محاسباتی مدل تاپسیس ارائه شده است.

جدول ۲- شاخص های استاندارد شده و فاصله گزینه ها

شرح	شاخص های استاندارد شده با اعمال ضریب ها								فاصله گزینه ها	
	میانگین مساحت مسکن	نسبت مسکن مقاوم	نسبت مسکن به خانوار	کیفیت معابر روستا	معیار بهداشت محیط روستا	چشم انداز عمومی روستا	تعداد خدمات افقی	ز ایده مثبت	آل از ایده مثبت	آل مثبت
آب کنار	۰.۱۸	۰.۱۵	۰.۲۰	۰.۳۹	۰.۳۰	۰.۲۸	۰.۲۹	۰.۲۷۴	۰.۳۷۵	
اشپلا	۰.۱۶	۰.۰۶	۰.۲۰	۰.۳۰	۰.۲۵	۰.۲۲	۰.۰۵	۰.۴۸۴	۰.۱۲۶	
اشترکان	۰.۱۷	۰.۲۳	۰.۲۱	۰.۳۱	۰.۲۵	۰.۲۸	۰.۰۲	۰.۳۹۰	۰.۲۱۹	
بشمن	۰.۱۷	۰.۳۳	۰.۲۱	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۲۹	۰.۱۵۰	۰.۴۳۷	
تربه بر	۰.۱۷	۰.۰۹	۰.۲۰	۰.۳۶	۰.۲۵	۰.۲۸	۰.۱۱	۰.۴۱۰	۰.۱۷۷	
تربه گوده	۰.۱۵	۰.۳۴	۰.۲۰	۰.۲۶	۰.۲۰	۰.۲۸	۰.۰۳	۰.۳۷۸	۰.۳۱۹	
جفرودیائین	۰.۱۶	۰.۳۲	۰.۲۰	۰.۲۸	۰.۳۰	۰.۲۹	۰.۱۷	۰.۲۱۴	۰.۳۷۵	
چای بیچار	۰.۱۵	۰.۰۷	۰.۲۱	۰.۳۳	۰.۲۵	۰.۳۳	۰.۰۲	۰.۴۶۸	۰.۱۷۶	
حسن رود	۰.۱۶	۰.۳۹	۰.۲۰	۰.۲۹	۰.۲۵	۰.۲۹	۰.۱۷	۰.۱۸۹	۰.۴۵۲	
خمیران	۰.۱۴	۰.۰۹	۰.۲۱	۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۱۱	۰.۳۹۸	۰.۱۹۵	
رودپشت	۰.۱۷	۰.۳۰	۰.۲۰	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۰۹	۰.۲۷۹	۰.۳۲۸	
سنگاچین	۰.۱۷	۰.۲۵	۰.۲۰	۰.۳۲	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۲۰	۰.۲۱۶	۰.۳۴۴	
سیاه خاله سر	۰.۱۶	۰.۳۴	۰.۱۹	۰.۳۲	۰.۳۰	۰.۲۸	۰.۱۲	۰.۲۸۷	۰.۳۲۹	
سیاه وزان	۰.۱۵	۰.۳۷	۰.۲۱	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۲۸	۰.۰۹	۰.۳۹۸	۰.۳۴۶	
شانگهای پرده	۰.۱۶	۰.۳۶	۰.۲۰	۰.۲۸	۰.۳۰	۰.۲۸	۰.۰۸	۰.۳۰۵	۰.۳۴۱	
شیله سر	۰.۱۷	۰.۳۰	۰.۱۹	۰.۳۳	۰.۲۵	۰.۳۳	۰.۰۵	۰.۳۲۲	۰.۳۰۲	
طالب آباد	۰.۱۶	۰.۳۶	۰.۲۰	۰.۲۶	۰.۲۵	۰.۲۸	۰.۲۱	۰.۲۱۲	۰.۴۱۵	
علی آباد	۰.۱۶	۰.۱۹	۰.۱۹	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۱۴	۰.۳۱۰	۰.۲۵۳	
کپورچال	۰.۱۷	۰.۲۰	۰.۲۰	۰.۳۰	۰.۲۵	۰.۳۹	۰.۳۲	۰.۲۱۶	۰.۴۳۲	
کچلک	۰.۱۷	۰.۲۲	۰.۲۰	۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۰۹	۰.۲۷۶	۰.۳۲۶	
کرگان	۰.۱۶	۰.۳۱	۰.۲۰	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۳۳	۰.۱۵	۰.۲۲۷	۰.۳۵۱	
کوچک محله	۰.۱۷	۰.۱۶	۰.۱۸	۰.۲۷	۰.۲۵	۰.۲۸	۰.۰۶	۰.۴۰۸	۰.۱۵۰	
گلشن	۰.۱۵	۰.۳۸	۰.۲۰	۰.۲۸	۰.۲۵	۰.۳۹	۰.۲۰	۰.۱۹۵	۰.۴۳۴	
لیچارکی حسن رود	۰.۱۶	۰.۳۸	۰.۱۹	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۹	۰.۲۵	۰.۱۷۴	۰.۴۶۰	
معاف	۰.۱۳	۰.۲۰	۰.۲۱	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۲۲	۰.۰۵	۰.۴۱۸	۰.۱۸۲	
پده آل مثبت (S+)	۰.۱۸۱	۰.۳۹۲	۰.۲۰۷	۰.۳۹۴	۰.۳۵۴	۰.۳۹۰	۰.۳۲۲	۰.۲۷۴	۰.۳۷۵	
پده آل منفی (S-)	۰.۱۲۸	۰.۰۶۳	۰.۱۷۹	۰.۲۴۹	۰.۲۰۲	۰.۲۲۳	۰.۱۸۴	۰.۴۸۴	۰.۱۲۶	

جدول ۳- سطح بندی روستاهای شهرستان انزلی بر اساس کیفیت کالبدی

روستاها (رتبه - نام و امتیاز کیفیت کالبدی)	سطح کیفیت زندگی و تعداد روستا در هر سطح
۱- بشمن (۰/۷۴۵) - ۲- لیچارکی حسن رود (۰/۷۲۶) - ۳- حسن رود (۰/۷۰۵) - ۴- گلشن (۰/۶۹۰) - ۵- کپورچال (۰/۶۶۷) - ۶- طالب آباد (۰/۶۶۲) - ۷- جفروود پایین (۰/۶۳۷) - ۸- سنگاچین (۰/۶۱۴) - ۹- کرگان (۰/۶۰۳) - ۱۰- آبکنار (۰/۵۷۷)	روستاهای سطح یک (۱۰ روستا)
۱۱- کچلک (۰/۵۴۲) - ۱۲- رود پشت (۰/۵۴۰) - ۱۳- سیاه وزان (۰/۵۳۷) - ۱۴- سیاه خاله سر (۰/۵۳۴) - ۱۵- شانگهای پرده (۰/۵۲۸) - ۱۶- شیله سر (۰/۴۸۴) - ۱۷- تربه گوده (۰/۴۵۷) - ۱۸- علی آباد (۰/۴۴۹)	روستاهای سطح دو (۸ روستا)
۱۹- اشترکان (۰/۳۵۹) - ۲۰- خمیران (۰/۳۳۰) - ۲۱- معاف (۰/۳۰۴) - ۲۲- تربه بر (۰/۳۰۲) - ۲۳- چای بیچار (۰/۲۷۳) - ۲۴- کوچک محله (۰/۲۶۹) - ۲۵- اشپلا (۰/۲۰۶)	روستاهای سطح سه (۷ روستا)

شکل ۱- نقشه توزیع روستاهای شهرستان انزلی بر اساس کیفیت کالبدی

فاصله از منطقه آزاد تجاری-اقتصادی انزلی و تعداد جمعیت روستاها با بهره‌گیری از آزمون همبستگی پیرسون، محاسبه شده است (جدول شماره ۴)

تحلیل جغرافیایی کیفیت کالبدی روستاها

برای تحلیل موضوع پژوهش، میزان رابطه کیفیت کالبدی روستاها با سه متغیر فاصله از مرکز شهرستان (شهر بندر انزلی)،

جدول ۴- میزان رابطه بین کیفیت کالبدی و متغیرهای مستقل تحقیق

sig	میزان رابطه	آزمون
۰/۰۰۱	-۰/۶۳	رابطه کیفیت کالبدی و فاصله از شهر انزلی
۰/۰۰۱	-۰/۶۲	رابطه کیفیت کالبدی و فاصله روستا از منطقه آزاد بندرانزلی
۰/۰۰۰	۰/۷۴۰	رابطه کیفیت کالبدی و تعداد جمعیت روستاها

به شهر بندر انزلی، در کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان انزلی به میزان قابل توجهی تاثیرگذار بوده است. باید توجه داشت که به طور نسبی، روستاهای نزدیک به مرکز شهرستان، جمعیت بیشتری در مقایسه با سایر روستاها دارند که این موضوع نیز در شدت رابطه تاثیر گذار بوده است.

فاصله روستاهای شهرستان از بخش مرکزی بندر انزلی (مرکز شهرستان)، حداقل شش کیلومتر و حداکثر ۳۶ کیلومتر است (جدول شماره یک). میزان رابطه بین کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان انزلی با فاصله از مرکز شهرستان (بندر انزلی)، -۰/۶۳- است که نشان دهنده رابطه معکوس و متوسط رو به بالا بین دو متغیر می‌باشد، از نتیجه آزمون می‌توان نتیجه گرفت که نزدیکی

تاثیرگذار بر کالبد روستاها از تنوع کمتری برخوردار هستند که موقعیت نسبی و تعداد جمعیت نقش عمده‌ای در این زمینه دارند.

در این پژوهش، ابتدا کیفیت کالبدی روستاها با بهره‌گیری از مدل تاپسیس و هشت شاخص بررسی شد که در مقایسه نسبی، تعداد ده روستا در سطح یک، تعداد هشت روستا در سطح دو و تعداد پنج روستا در سطح سه قرار گرفتند. سپس رابطه امتیاز کیفیت کالبدی روستاها با سه متغیر فاصله از مرکز شهرستان (شهر بندر انزلی)، فاصله از منطقه آزاد تجاری صنعتی انزلی و تعداد جمعیت روستاها محاسبه شد که تاثیر گذاری هر سه متغیر بر کیفیت کالبدی روستاها بارز است که میزان رابطه کیفیت کالبدی با شاخص جمعیت با عدد $0/74$ بیشتر از دو متغیر دیگر است (جدول شماره ۶).

در ارائه پیشنهاد برای بهبود کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان انزلی، باید به دو مورد توجه داشت: ۱- تعدادی از روستاها مانند اشترکان و چای بیچار، فاقد آستانه‌های جمعیتی برای فعالیت خدمات افقی هستند. ۲- نبود برخی خدمات افقی در داخل روستا، لزوماً به معنای عدم دسترسی مناسب ساکنان این روستاها به این خدمات نیست چرا که فاصله کم روستاها از هم و همچنین فاصله نسبتاً کم از مرکز شهرستان و دسترسی تقریباً تمامی خانوارها به حداقل یک نوع وسیله نقلیه (خودروی سواری، وانت و موتور سیکلت)، امکان دسترسی به این خدمات را در مراکز برتر روستایی و یا مرکز شهرستان فراهم کرده است و بر این اساس، پیشنهادها با هدف بهبود کیفیت کالبدی روستاها، در راستای بهبود مسکن، شبکه معابر، بهداشت محیط، خدمات عمودی و چشم‌انداز کلی روستاها است که آخری خود وابسته به سه مورد اول است.

- مشکل اساسی در ارتباط با مسکن روستاهای شهرستان انزلی، پایین بودن نسبت مسکن مقاوم (اسکلت بتونی و فلزی) است به طوری که بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، بالاترین نسبت مسکن مقاوم مربوط به روستای حسن رود با $41/7$ درصد است و در سه روستای اشپلا، تربه‌بر و چای بیچار، نسبت مسکن مقاوم، کمتر از ده درصد است. دیگر مشکل اساسی در ارتباط با مسکن روستاهای شهرستان انزلی، پایین بودن سرانه مسکن در برخی روستاها به میزان کمتر از ده متر مربع و همچنین پایین بودن شاخص نسبت مسکن به خانوار در بیشتر روستاها است در راستای حل این مشکل، با توجه به اینکه هم اکنون بر مقاوم‌سازی مسکن از طرف بنیاد مسکن شهرستان‌ها نظارت می‌شود مهمترین اقدام برای بهبود کیفیت مسکن با مساحت مناسب، ایجاد انگیزه برای نوسازی و بهسازی مسکن نزد روستاییان و مهمتر از آن، توانمندسازی مالی

فاصله روستاهای شهرستان از منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی، از حداقل یک کیلومتر تا حداکثر 61 کیلومتر متفاوت است میزان رابطه بین تحول کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان انزلی با فاصله از منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی، $0/62$ - است که نشان دهنده رابطه معکوس و متوسط رو به بالا بین دو متغیر است که نشان دهنده بالا بودن کیفیت کالبدی روستاهای نزدیک به منطقه آزاد در مقایسه با دیگر روستاها است که بالنسبه فاصله بیشتری از منطقه آزاد انزلی دارند. نکته قابل توجه اینکه، میزان رابطه موجود بین دو متغیر، علیرغم اینکه خروجی داده‌ها بوده و از نظر آماری قابل پذیرش است اما نمی‌تواند بیانگر تمامی واقعیت‌ها باشد چرا که تعدادی از روستاها که کیفیت کالبدی مناسبی داشته و فاصله نسبی کمی از منطقه آزاد دارند با توجه به موقعیتشان و قرارگیری در بین منطقه آزاد و شهر انزلی، از بندر انزلی نیز فاصله کمی دارند و بخشی از کیفیت کالبدی این روستاها حتی مربوط به قبل از آغاز فعالیت منطقه آزاد و بیشتر ناشی از نزدیکی و همجواری با شهر بندر انزلی و در چند مورد نیز، ناشی از تعداد جمعیت است. در مقایسه سه متغیر، رابطه بین تعداد جمعیت با کیفیت کالبدی روستاها، شدت بیشتری دارد. تعداد جمعیت 25 روستای شهرستان انزلی، بین 46 تا 2362 نفر است. میزان رابطه کیفیت کالبدی روستاهای شهرستان با تعداد جمعیت، $0/74$ است که نشان‌دهنده رابطه مستقیم و قوی بین دو متغیر است بدین مفهوم که در روستاهای پرجمعیت، از لحاظ کالبدی، کیفیت بهتری در مقایسه با روستاهای کم دارند. یکی از عوامل تاثیر گذار در میزان رابطه بین تعداد جمعیت و کیفیت کالبدی روستاهای پر جمعیت، تعداد زیاد خدمات افقی در روستاهای پر جمعیت است.

نتیجه‌گیری

کیفیت زندگی ابعاد مختلفی مانند بهداشت و درمان، آموزش، رفاه، اقتصاد و ... دارد اما بی‌شک، بعد کالبدی کیفیت زندگی که بخش مهمی از جنبه مادی کیفیت زندگی را شامل می‌شود و در واقع بستر دیگر ابعاد کیفیت زندگی است از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در شکل‌گیری کالبد روستاها عوامل طبیعی مانند توپوگرافی، منابع آب و اقلیم و همچنین عوامل انسانی چون فرهنگ و مذهب، نوع فعالیت اقتصادی، امنیت و ... تاثیرگذار هستند که میزان تاثیر گذاری در زمان‌ها و شرایط متفاوت، یکسان نیست. در شهرستان انزلی تعداد 25 روستا وجود دارد که همه آنها موقعیت جلگه‌ای داشته و ساکنان آن هم از نظر زبانی و مذهبی همگنی (مسلمان، شیعه و گیلک) کامل دارند و با توجه به همگنی طبیعی و انسانی، عوامل

- در ظاهر چنین به نظر می‌رسد از نظر بهداشت محیط، بیشتر روستاهای شهرستان انزلی همانند دیگر روستاهای استان گیلان، دارای کیفیت قابل قبولی هستند اما محیط بیشتر روستاها با توجه به پراکندگی انواع زباله که به علت پوشش گیاهی موجود از دید پنهان هستند آلوده هستند ضمن اینکه جمع‌آوری و دفع زباله نیز معمولاً یک یا دو بار در هفته انجام می‌شود که موجب آلودگی محیط روستاها است در این راستا، آموزش روستاییان برای عدم رهاسازی زباله در محیط روستا و جمع‌آوری زباله طبق یک برنامه منظم و با توجه به فصل سال، راهکاری مناسب برای بهبود بهداشت محیط روستاها است.

روستاییان است که در این راستا، بازنگری در میزان وام مسکن روستایی الزامی است.

- بهبود کیفیت معابر روستا در گرو اجرای کامل طرح‌های هادی روستایی است که عملاً تا زمانی که مالکین حاشیه معابر در صدد بازسازی کامل بناهای مسکونی و تجاری معابر اروستا از نظر عرض، کیفیت مناسبی نخواهند داشت ضمن اینکه تعریض معابر به صورت مقطعی، نظم معابر را نیز بر هم زده است در این راستا، پیشنهاد می‌شود که بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، در استانداردهای مربوط به عرض معابر را با توجه به جمعیت، امکان رشد، موقعیت ارتباطی، کارکرد و ... بررسی و در صورت امکان بازنگری نماید تا امکان بهینه‌سازی نسبی معابر در روستاها فراهم شود.

References

- Andrews, F.M. & Withey, S.B. (2012). Social indicators of well-being: american's perceptions of life quality. Springer Science & Business Media.
- Hammer, J. & Spears, D. (2016). Village sanitation and child health: effects and external validity in a randomized field experiment in rural india. *Journal of health economics*, 48, pp:135-148.
- Higgins, P. & Josep, M.C. (2011). Quality of life in english city locations. *Journal Homepage Cities*, 28, pp: 290-299.
- Ali Akbari, I. & Amini, M. (2011). Quality of urban life in Iran, *Social Welfare Scientific Research Quarterly*, 10(36).
- Anabestani, A. A. Mahmoudi, H. & Sarghaghi Torqabeh, T. (2017). Investigating the effect of rural quality of life on improving the quality of rural housing (Case study: Shandiz section, Binalood city). *Journal of Spatial Planning (Geography)*, 6(1), pp: 1-20.
- Anbari, M. (2010). Investigation of changes in quality of life in Iran (1986 to 2006). *Rural Development*, 1(2), pp: 149-181.
- Bustani, D. Ebtokari, M. H. & Mohammadpour, A. (2013). "Evaluation of quality of life indicators in rural areas of the country". *Quarterly Journal of Social and Cultural Strategy*, 1(4): 167-195.
- Charejoo, F. & Ahmadi, A. (2020): Evaluation of quality of life indicators in suburbs of Sanandaj, *Journal of Human Settlement Planning Studies*, 15 (51). 169-184. [Persian]
- Farahani, H. Bahmani, A & Jabali, F. (2016): The process of converting rural settlements to cities and its effects on the quality of life of citizens (Case Study: bolbolan abad town, dehgolan county), *Journal of Regional Planning*, 6 (22) , 191-202
- Ghadami, M. Aligholizadeh Firoozjaei, N. & Ramezanzadeh Lesboei, M. (2010). A Study of the Role of Tourism in Changing the quality of Life at Destination. *Social Studies of Iran*, 4(3), pp: 152-183.
- Ghadermarzi, H. Jamini, D. & Jamshidi. A (2016): Spatial distribution of quality of life in rural settlements of Ravansar county, 93-108
- Ghaffari, G. & Omidi, R. (2011). Quality of life of social development index. Shirazeh Publishing, Tehran.
- Heidary, M. & Hazrati, M. (2020): Spatial analysis of physical structure of sustainable rural housing (case study in Zanzan county), 95-110
- Hosseini, S. H. & Bagherian, K. (2014). "An Analysis of the Constructive Components of Quality of Life in Nowshahr". *Quarterly Journal of Environmental Management*, 27.
- Kalantari, K. (2006). Data Processing and Analysis in Socio-Economic Research. Sharif Publications, Tehran
- Kanaani, M.R. & Babazadeh, Z. (2011). Development Analysis Based on Ecological Capabilities with Topsis Model (Case Study: Amol County, Mazandaran Province). *Scientific Research Quarterly of Iranian Natural Ecosystems*, 1(4).

- Kashwan, P. (2017). inequality, democracy and the environment: A cross-national analysis. *Ecological Economics*, 131, pp:139-151.
- Lee, Y, J. (2008). Dubjective quality of life measurement in taipei. *Building and Environment*, 43, pp:1205-1215.
- Maleki, S. (2011). A Study of the Status of Social Indicators in the Rural Areas of Ahvaz County. *Housing and Rural Environment*, 129, pp: 32-49.
- Mohammadi, J. Zanganeh, M. & Abdoli, A. (2010). Assessment of quality of life indicators in terms of citizens of Mashhad. *Quarterly Journal of Urban Management Studies*, 2(3).
- Morais ,P. & Camanho, A. (2011). Evaluation of performance of european cities with the aim to promote quality of life improvements, *Omega*, 39.
- Mousavi, M. N. & Bagheri Kashkoli, A. (2012). Evaluation of spatial distribution of quality of life in Sardasht city. *Journal of Urban Research and Planning*, 3(9), pp: 97-118.
- Murgas, F. & Klobucnik, M. (2016). Does the quality of a place affect well- being?. *Ekologia (Bratidlava)*, 35(3), pp:224-239.
- Namdar, M. Anabestani, A. Rahnama, M. & Akbarian Rouzini, S. (2019): The effect of the international immigrants' remittance on the life quality of the southern residents of Fars province, 83-106
- Nami, M. Pashapour, H. & Naghmeh, M. (2018): The role pf special economic zones in enhancing the quality of urban life (case study Salafchegan), 113-126
- Naseri, Z. Sahneh, B. & Najafi Kani, A. (2019): An analysis of the function of weekly markets in the quality of rural life in Gonbad-e-Kavoos county, 105-123
- Pasban, M. & Asghari Lafamjani, S. (2020): Analysis of the limits to achieve the desirable quality of life in border villages in Sistan area, *Journal of egiional Planning*, 10 (37), 23-46
- Pasban, M. & Asghari Lamfejani, S. (2020): Analysis of the limits to achieve the desirable quality of life in border villages in Sistan area, 33-46
- Pourtaheri, M. (2010). Application of multi-characteristic decision making methods in geography, Samat Publications, Tehran.
- Rezvani, M.R. Badri, S. A. Sepahvand, F. & Akbarian Ronizi, S.R. (2012). Tourism of second homes and its effects on improving the quality of life of rural residents (Case study: Rudbar Qasran section, Shemiranat city). *Studies and Research Urban and Regional*, 4(13), pp: 23-40.
- Roknuddin Eftekhari, A. Fattahi, A. & Hajipour, M. (2010). Evaluation of Spatial Distribution of Quality of Life in Rural Areas (Case Study: Delfan Central District), *Rural Research*, 1(1), pp: 33-65.
- Rozenberg, J. Briceno-garmendia, C. M. Lu, X, Bonzanigo , L. & Moroz, H, E. (2017). improving the resilience of peru's road network to climate events, 1(8013), pp:1-32.
- Schmit, R. (2002). Considering social capital in quality of life assessment: concept and measurement. *Social indicators Research*, 58, pp: 403-428.
- Schumacker, R.E. & Lomax, R.G. (2011). *Abeginners guideto structural equation modeling*. London, Lawrence Elbaum Associates, 18, pp: 694-701.
- Sepehr, A. Ekhtesasi, M.R & Al-Madrassi, S.A. (2012). Creating a system of expression indicators based on DPSIR (using fuzzy-TOPSIS method). *Geography and Environmental Planning*, 23(1), pp: 33-50.
- Sheikhi, M.T. (2015). *Sociology of Quality of Life*, Second Edition, Harir Publishing, Tehran.
- Statistics Center of Iran, (2016). census results
- Yazdani, M. (2016). *Quality of Urban Life Definitions, Indicators, Structures Comparative Evaluation and Strategies*. Second Edition, Tisa Publications, Tehran
- Ziari, K. & Rakhsari, H. (2019). Investigation of factors affecting the location of hotels and its spatial reflection in the urban area. *Quarterly Journal of Geography and Urban-Regional Planning*, 9(32).
- Zivelova.I & Jansky, J. (2008). Analysis of life quality development in the administrative districts of south moravia, *Agaric, Econ-Czech*, 9, pp: 431-439.